

POSTANOWIENIE

Dnia 7 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie **S. M. i E. S.**

skazanych za czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 7 sierpnia 2024 r.

zażalenia obrońcy,

na zarządzenia Przewodniczącego II Wydziału Karnego Sądu Apelacyjnego
w Gdańsku

z dnia 12 marca 2024 r., sygn. akt WKK 79/23 i WKK 80/23

o odmowie przyjęcia kasacji

na podstawie art. 437 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł

utrzymać w mocy zaskarżone zarządzenia.

[J.J.]

UZASADNIENIE

Zaskarżonymi zarządzeniami, na podstawie art. 530 § 2 k.p.k., odmówiono przyjęcia kasacji obrońcy skazanych S. M. i E. S. , wniesionej od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 21 grudnia 2022 r., sygn. akt II AKa 359/19, z uwagi na nieuzupełnienie w terminie braku formalnego poprzez dołączenie dowodu uiszczenia opłaty od kasacji (art. 527 § 1 k.p.k.).

W imieniu E. S. i S. M. , a więc obojga skazanych, zażalenie na wskazane wyżej zarządzenia wniósł ich obrońca, który wskazał jednocześnie, iż

przedmiotowe zażalenie jest zwrócone przeciwko postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 23 stycznia 2024 r., sygn. akt II WKK 79/23 o nieuwzględnieniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, w tym od odpłaty od kasacji, na zasadzie słuszności.

Skarżący, na podstawie art. 518 k.p.k. oraz art. 427 § 2 k.p.k., przy uwzględnieniu art. 447 § 4 k.p.k. w zw. z art. 528 § 2 k.p.k., zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na jego treść, polegające na poczynieniu w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 23 stycznia 2024 sygn. II WKK 79/23 o nieuwzględnieniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych błędnego zważenia, że zwolnienie od kosztów związanych z wniesieniem pisma podlegającego opłacie może nastąpić jedynie w razie wykazania, że ze względu na jej sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów wyłożenie ich byłoby zbyt uciążliwe, przy jednoczesnym zważeniu, że sąd nie jest uprawniony do zwolnienia oskarżonego od kosztów sądowych na zasadzie słuszności (art. 624 § 1 k.p.k.);
2. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na jego treść, polegające na niezasadnej odmowie przyjęcia kasacji w następstwie wydania niezasadnego postanowienia Sądu Apelacyjnego o nieuwzględnieniu zamieszczonego w kasacji wniosku o zwolnienie E. S. i S. M. od sądowych postępowania kasacyjnego, w szczególności od odpłaty od kasacji na zasadach słuszności, w sytuacji, w której:

- z uwagi na ograniczenie ruchu granicznego na drogowych, kolejowych, rzecznych, lotniczych i morskich przejściach granicznych na granicy Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącej granicę zewnętrzną w rozumieniu art. 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice, na kierunku wjazdowym do Rzeczypospolitej Polskiej, w stosunku do obywateli Federacji Rosyjskiej, E. S. i S. M. ,

będący obywatelami Federacji Rosyjskiej, nie mogą uiścić opłaty osobiście, i jednocześnie

- z uwagi na treść art. 5h rozporządzenia Rady (UE) nr 833/2014 dotyczącego środków ograniczających w związku z działaniami Rosji destabilizującymi sytuację na Ukrainie, dodanego rozporządzeniem Rady (UE) 2022/345 z dnia 1 marca 2022 zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 833/2014, od dnia 12 marca 2022 r., zakazującego świadczenia specjalistycznych usług w zakresie komunikatów finansowych, wykorzystywanych do wymiany danych finansowych, na rzecz osób prawnych, podmiotów lub organów wymienionych w załączniku XIV lub na rzecz jakichkolwiek osób prawnych, podmiotów lub organów mających siedzibę w Rosji, w których ponad 50% praw własności należy bezpośrednio lub pośrednio do podmiotu wymienionego w załączniku XIV, E. S. i S. M. , będący obywatelami Federacji Rosyjskiej, nie mogą uiścić opłaty przelewem na rachunek bankowy (art 530 § 2 k.p.k. oraz art. 623 i art. 624 §1 *in fine* k.p.k.).

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonych zarządzeń, a nadto wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 23 stycznia 2024 sygn. II WKK 79/23 o nieuwzględnieniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oraz o przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne.

Skarżący nie wykazał bowiem, aby zaskarżone zarządzenia obarczone zostały jakimikolwiek błędami, w tym również odnoszącymi się do postępowania poprzedzającego ich wydanie.

Należy odnotować, że poza przymusem sporządzenia i wniesienia kasacji przez adwokata lub radcę prawnego, jeśli nie pochodzi ona od prokuratora, Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich albo Rzecznika Praw Dziecka (art. 526 § 2 k.p.k.), strona została zobowiązana do dołączenia dowodu

uiszczenia opłaty sądowej, której wysokość w rozporządzeniu określa Minister Sprawiedliwości (art. 527 § 1 i 5 k.p.k.). Obowiązek uiszczenia opłaty od kasacji aktualizuje się już w chwili wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia, a jedyny sposób umożliwiający zwolnienie z tego obowiązku, poza zwolnieniami ustawowymi, wynika z zastosowania instytucji określonej art. 623 k.p.k.

Z akt sprawy wynika natomiast, że Sąd Apelacyjny w Gdańsku postanowieniami z 23 stycznia 2024 r., sygn. akt II WKK 79/23 i II WKK 80/23, nie uwzględnił wniosku o zwolnienie skazanych od uiszczenia opłaty od kasacji wniesionej przez ich obrońcę. Na podstawie art. 120 § 1 k.p.k., art. 526 § 2 k.p.k. i art. 527 § 1 k.p.k., wezwano obrońcę, do uzupełniania w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwań, braku formalnego kasacji, poprzez dołączenie dowodu uiszczenia opłat w kwocie po 750 zł od każdego ze skazanych (k. 41 akta WKK 79/23, k. 39 akta WKK 80/23). Obrońca wezwania te odebrał 1 lutego 2024 r. (k. 56, akta WKK 79/23 i k. 54, akta WKK 80/23) i nie konwalidował braku kasacji, co mógł uczynić do 8 lutego 2024r.

Trafnie zatem Przewodniczący II Wydziału Karnego, zaskarżonymi zarządzeniami, kierując się treścią art. 530 § 2 k.p.k., odmówił przyjęcia złożonej przez obrońcę kasacji, jako obarczonej wskazanym brakiem formalnym. Skarżący w zażaleniu nie przedstawił natomiast żadnych racjonalnych argumentów odnoszących się do tych konkretnie rozstrzygnięć, lecz w jego ramach wyłącznie zakwestionował zasadność postanowień Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 23 stycznia 2024 r., którymi odmówiono skazanym zwalniania od uiszczenia opłaty od kasacji.

Zgodnie z dyspozycją art. 528 § 1 pkt 1 k.p.k., środek odwoławczy nie przysługuje na odmowę zwolnienia od uiszczenia opłaty, o której mowa w art. 527 § 1 k.p.k. Brak możliwości kwestionowania w drodze zażalenia orzeczeń sądu odwoławczego wymienionych w art. 528 § 1 k.p.k., nie wyklucza dopuszczalności stawiania zarzutów w postępowaniu z zażalenia na zarządzenie wydane w trybie art. 530 § 2 k.p.k., które nie mogły zostać uprzednio zwarte w zażaleniu, z uwagi na treść art. 528 § 1 k.p.k. (art. 528 § 2 k.p.k. w zw. z art. 447 § 4 k.p.k.). Pomimo istnienia możliwości pośredniego kwestionowania rozstrzygnięcia dotyczącego

decyzji w przedmiocie zwolnienia od opłaty od kasacji w postępowaniu zażaleniowym dotyczącym zarządzenia o odmowie przyjęcia kasacji, konieczne jest jednak wykazanie rzeczywistych i rzutujących na to postanowienie uchybień. Od strony formalnej natomiast, nawet skuteczne zakwestionowanie zarządzenia o odmowie przyjęcia kasacji z powodu wadliwości wcześniejszego postanowienia nieuwzględniającego wniosku o zwolnienie od opłaty od kasacji nie może prowadzić do uchylenia tego postanowienia, a jedynie może nałożyć obowiązek ponownego orzekania w przedmiocie wniosku o zwolnienie od tej opłaty. Zakresem zaskarżenia w takiej sytuacji jak w niniejszej sprawie objęte jest bowiem jedynie zarządzenie o odmowie przyjęcia kasacji wydane na podstawie art. 530 § 2 k.p.k., a nie wszystkie poprzedzające to zarządzenie decyzje podjęte w postępowaniu okołokasacyjnym – co do nich można jedynie wyrażać oceny połączone z podniesieniem odpowiednich zarzutów. Stwierdzenie wadliwości tych decyzji w następstwie postępowania zażaleniowego nakłada jedynie obowiązek ponownego ich podjęcia, gdyż w świetle art. 528 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 447 § 3 k.p.k., nie mogą one być uznane za decyzje stanowcze i tworzące stan rzeczy osądzonej. Już więc z tego formalnego powodu nie mógł zostać uwzględniony wniosek odwoławczy zmierzający do wzruszenia postanowień Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, które z powodu treści art. 528 § 1 k.p.k. nie mogły być odrębnie zaskarżone.

Odnosząc się do podniesionych w niniejszym zażaleniu zarzutów wskazać natomiast należy, że wszystkie argumenty, mające świadczyć o braku możliwości uiszczenia przez S. M. i E. S. opłaty od kasacji, w związku z sankcjami nałożonymi na Rosję po napaści zbrojnej na Ukrainę, zostały rozważone i właściwie ocenione przez sąd rozpoznający wniosek o zwolnienie od opłat.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wskazał, że obrońca w piśmie z 11 stycznia 2024 r. stwierdził, że utracił kontakt ze skazanymi i nie jest mu bliżej znana ich sytuacja majątkowa (k. 33). Trafnie zarazem Sąd ten w uzasadnieniu postanowień odwołał się do treści art. 623 k.p.k., który opiera się wyłącznie na obiektywnym kryterium majątkowym osoby ubiegającej się o zwolnienie od opłaty.

Obowiązek zwolnienia od opłaty, do której uiszczenia zobowiązana jest osoba wnosząca pismo procesowe następuje dopiero w wyniku obalenia domniemania, że osoba taka jest w stanie uiścić opłatę z tym pismem związaną, jednak jedynie poprzez zastosowanie kryterium sytuacji rodzinnej, majątkowej i wysokości dochodów, na co wprost wskazuje art. 623 k.p.k., w przeciwieństwie do regulacji z art. 624 § 1 k.p.k., która z kolei odwołuje się również do zasad słuszności. Ten ostatni przepis dotyczy wyłącznie orzekania o kosztach sądowych w sposób ostateczny. Artykuł 623 k.p.k. w relacji do art. 624 § 1 k.p.k. jest zatem przepisem szczególnym, stosowanym wyłącznie w związku z określoną czynnością procesową, którego zastosowanie uzależnione jest wyłącznie od zaistnienia przesłanki w nim wskazanej. Mowa w tym przepisie wprawdzie o „zbytniej uciążliwości” związanej z uiszczeniem opłaty związanej z wniesieniem pisma procesowego, jednak zostały w nim również określone w sposób enumeratywny, a więc wyczerpujący, kryteria ustalenia tej okoliczności; dotyczą one wyłącznie aspektów majątkowych, a w rozważanej regulacji nie ma mowy o zasadach słuszności. Odmienność rozwiązań ustawowych zawartych w art. 623 k.p.k. i art. 624 § 1 k.p.k. prowadzi jedynie do wniosku, że nawet w sytuacji zwolnienia osoby wnoszącej pismo od opłaty z pismem tym związanej, może ona zostać obciążona kosztami sądowymi, a więc również tą opłatą w całości, jak również odwrotnie – w sytuacji uiszczenia przez nią opłaty związanej z wniesieniem pisma procesowego, może ona finalnie zostać zwolniona od jej poniesienia. Do rozstrzygnięć wydanych na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. może dojść na podstawie obu przesłanek w tym przepisie przewidzianych, niezależnie od tego, że wcześniej wobec osoby wnoszącej pismo, mogła być zastosowana tylko jedna przesłanka służąca ocenie w zakresie kwestii zwolnienia od opłaty związanej z wniesieniem pisma.

Należy zwrócić uwagę, że regulacja z art. 623 k.p.k. nie jest jedynym rozwiązaniem szczególnym dotyczącym opłat występujących w procesie karnym, gdyż przykładowo wydane kopii dokumentów z akt sprawy następuje wyłącznie odpłatnie i w tym zakresie żadna z podstaw zwolnienia od kosztów sądowych z art. 624 § 1 k.p.k. nie ma zastosowania (art. 156 § 2 k.p.k.). Taka sama sytuacja zachodzi co do należności za sporządzenie kopii zapisu dźwięku lub obrazu czynności procesowej pobieranej na podstawie art. 147 § 4 k.p.k.

Nie ulega natomiast wątpliwości, że w postępowaniu w przedmiocie zwolnienia od opłaty od kasacji nie doszło do wykazania okoliczności przewidzianej w art. 623 k.p.k. Nie sposób więc mówić o naruszeniu tego przepisu, skoro został on zastosowany w sposób prawidłowy. Z drugiej strony nie można, z powodów normatywnych, zgodzić się z obrońcą, że w postępowaniu okołokasacyjnym miał zastosowanie art. 624 § 1 k.p.k., a tym samym przewidziane w tym przepisie przesłanki. Wynika to zarówno z literalnego brzmienia obu wymienionych wyżej regulacji, z wzajemnego zestawienia ich treści, jak również odmiennych momentów procesowych, w których przepisy te mają zastosowanie. Tym samym nie można się zgodzić ze skarżącym, że przebieg postępowania poprzedzającego wydanie zaskarżonych zarządzeń był dotknięty jakimikolwiek uchybieniami procesowymi. Postanowienia w przedmiocie zwolnienia od opłat zostały wydane w sposób prawidłowy, a co za tym idzie, nie ma podstaw by podważyć zaskarżone zarządzenia.

Niezależnie wszak od wyżej wskazanych okoliczności natury prawnej nie sposób było podzielić stanowiska skarżącego o ewentualnym wpływie podniesionych w zarzutach okoliczności dotyczących niemożności dokonania przelewu z Rosji do Polski ze względu na fakt, że nie ma podstaw do ustalenia, że skazani aktualnie w Rosji przebywają. Z wniosku obrońcy o zwolnienie ich od opłat nie wynika wcale ta okoliczność i nie został na jej potwierdzenie przedstawiony żaden dowód. Z akt sprawy wynika natomiast, że skazani przebywali w Polsce, mieli w kraju zarówno adres zameldowania, zamieszkania, jak i adres do korespondencji (k. 484, 511). Tymi adresami organy postępowania karnego posługiwały się w toku niniejszej sprawy, aż do postępowania kasacyjnego (akta WKK 79/23 i 80/23). Skazani nie wskazali pomimo obowiązku z art. 75 § 1 k.p.k. innego adresu miejsca swojego pobytu, a jeżeli adres taki nawet istnieje i znajduje się poza Polską, nie mogą oni odnosić korzyści procesowych z zawinionych przez siebie naruszeń przepisów postępowania.

Nie znajdując zatem postaw do uwzględnienia zażalenia, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[J.J.]

[ms]